

Gücünü *İstanbul Okan Üniversitesi*'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

İlkokul Rehberlik Bülteni ÇOCUK İSTİSMARINDAN KORUNMANIN YOLLARI

NİSAN 2024

www.okankoleji.com

Değerli Velimiz,

Bu ay rehberlik bültenimizde, isminin çocuklarla bir araya gelmesini asla istemediğimiz ancak çocuklarımızı korumak için hepimizin bilgi sahibi olması gereken "çocuk istismarı" konusunu ele aldık. Çocuklarımız kadar onları korumakla sorumlu biz yetişkinlerin de bu önemli konuyla ilgili bilmesi gereken bilgilerin altını çizmek istedik. Farkında olmadan, kültürel olarak çocuklarımızı zorladığımız bazı davranış ve tutumların aslında onları istismar karşısında nasıl savunmasız hale getirdiğini fark etmemiz gerekiyor.

Bilinçli ve duyarlı olursak kendi çocuklarımızı koruduğumuz gibi tüm çocuklar için de daha güvenli bir dünya yaratabiliriz.

Çocuk İstismarı Nedir?

Çocuk ihmâl ve istismarı tüm toplumlarda görülebilen bir sorundur. Dünya sağlık örgütü çocuk istismarını "Bir yetişkin tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar" olarak tanımlamaktadır.

Çocuk istismarı, sorumluluk, güven veya güç ilişkisi bağlamında çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine veya onuruna fiilî ya da potansiyel bir zarara neden olarak fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmâl veya ihmalkâr muamele yahut ticarî veyahut da diğer sömürünün her tür biçimini oluşturmaktadır (WHO Raporu, 1999).

İstismarın Türleri

Çocuk istismarı genel olarak çocuğa yönelik bilinçli ve zarar verici tekrarlı veya tek seferlik davranışlarda bulunmaktır. Çocuklar üzerinde bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal etkileri olan istismar, çocukların yaşamlarında telafi edilemez sonuçlara neden olmaktadır. Çocuk istismarı fiziksel, duygusal ve cinsel olmak üzere üç ana başlıkta incelenmektedir.

1. Fiziksel istismar

Çocuğa karşı onun sağlığını, gelişimini ya da onurunu zedeleyecek şekilde fiziksel güç kullanılması olarak tanımlanır. Fiziksel istismar çok farklı şekillerde gerçekleşebilir. Vurma, tekmeleme, ısırma, sarsma vb. olabileceği gibi hayati tehlike oluşturacak boyutta da olabilir. Fiziksel istismar en geniş anlamda "çocuğun kaza dışı yaralanması" şeklinde tanımlanabilir. En yaygın rastlanılan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

2. Duygusal İstismar

Çocuğun sağlığına ve fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ya da toplumsal gelişimine zarar verme olasılığı bulunan; çocuğa yönelik küçümseme, onu gözden düşürme, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma, gülünç duruma düşürme veya çocuğa yönelik düşmanca davranışların fiziksel olmayan biçimleri" şeklinde açıklanmıştır (WHO Raporu, 1999).

Bu davranışlar; yaşı, statüsü, bilgi, konumu gibi özellikleri ile çocuk üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanır. Türkiye'de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre çocuklarının kendilerini kızdıran davranışlarına karşı ebeveynlerin %74'ü duygusal şiddet yöntemlerine başvurduklarını belirtiyor (Çocuğun sevdiği bir şeyi yasaklamak, temel ihtiyaçlarını kesmek, bir odaya kilitlemek, bağırarak, tehdit etmek vb. yöntemler). Anne babaların da her zaman mükemmel olmaları mümkün değildir ancak duygusal istismarda bulunanlar bunu yoğun ve sürekli olarak yaparlar. Hatta günümüzde bazı ebeveynler çocuğun istek ve kapasitesinin üzerinde beklentiler oluşturarak ve bunlar doğrultusunda çocuğa da sürekli yetersiz olduğu hissini vererek çocuğun duygusal istismarına neden olmaktadır.

3. İhmal

Çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir. Beslenme, giyim, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar veya optimal yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme şeklinde tanımlanmaktadır.

4. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocuk istismarı türleri içerisinde saptanması en zor olan istismar türü olup tek bir tanımı bulunmamaktadır. Çocuğa yönelik cinsel istismarı tanımlamak amacıyla yaygın kullanılan ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Cinsel istismar, bir çocuğun tam olarak kavrayamadığı bir cinsel aktivitede yer alması ile çocuğun gelişimsel olarak hazır olmadığı veya bu duruma onay veremediği ya da toplumun yasalarını veya tabularını ihlal eden durumların karışımıdır. Cinsel istismar, "bir çocuk ve bir yetişkin arasında ya da bir çocuk ile başka bir çocuk arasında güven, güç ya da sorumluluk ilişkisi içinde, diğer kişinin ihtiyaçlarını tatmin etmek ya da karşılamak üzere yapılan aktivite" olarak açıklanmaktadır (WHO Raporu, 1999).

Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Merkezi, çocuk ve yetişkin arasındaki temas ve ilişkinin, o erişkin veya başka bir kişinin cinsel uyarımı için kullanılmasını cinsel istismar olarak tanımlamaktadır. Cinsel istismar, diğeri üzerinde belirgin bir güç veya kontrol üstünlüğü ya da bariz bir yaş farkının olması hâlinde bir çocuk tarafından da gerçekleştirilebilir. Cinsel istismar, psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan erkek veya kız çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Her Yaş Grubundaki Çocuk Risk Altında Olabilir!

Cinsel istismara maruz kalan çocukların;

% 30'u 2-5,

% 40'ı 6-10,

% 30'u 11-17 yaş grubundadır. Asla "çok küçük" ya da "yeterince büyük" diye düşünmeyin.

"İstismarın süresi ve sıklığı, cinsel eylemin türü, ebeveynlerin tepkisi, güç ve saldırganlığın kullanılması, çocuğun direnmemesi ya da olaya isteyerek katılması, istismarcının çocukla yakınlığı, olay açığa çıktıktan sonra destek alınmaması ve çocuğun yaşı istismarın çocuk üzerindeki etkisini belirler."

Cinsel İstismarcı Kimdir? Onu Nasıl Fark Edebiliriz?

- Çocuklarla düzenli temas kurabilecekleri işleri tercih edebilirler.
- Hediyeler alma, gezdirme, gözde muamelesi yapma gibi davranışlar sergileyebilirler.
- Savunmasız ve sessiz çocukları tespit etmede yeteneklidirler.
- Çocuklarla yalnız kalmak için fırsat yaratma çabaları mevcuttur.
- Çocuklara cazip gelen ilgi alanlarına sahip olabilirler (Oyuncak koleksiyonları, maket yapmak, güncel bilgisayar oyunları vb.).
- Çocuklara aşırı ilgileri vardır.
- Her sosyal sınıf, meslek, cinsiyet, din ve yaş grubundan olabilirler.
- Çocuğun ve ailesinin güvenini kazanmak için sonsuz sabır ve çaba gösterirler.

Lütfen Unutmayınız!

Çocuğa yönelik cinsel istismarın en önemli ve öncelikli göstergelerinden biri, çocuğun bu konudaki ifadesidir. Cinsel istismara maruz kaldığını söyleyen çocuğu korumak adına kuşkuvarınızı bir kenara bırakın ve söylediklerini dikkate alın.

Yaş Göre Cinsel İstismarın Belirtileri

0-9 YAŞ

- Normalden daha fazla ağlama, sızlanma ve bağıırma.
- Bakıcılara sınımsıkı sarılma ve normal olmayacak bir şekilde yapışma.
- "Güvenli" yerlerden ayrılmayı reddetme.
- Uyumada zorluk veya sürekli uyuma.
- Konuşma yetisini veya idrar kontrolünü kaybetme ve diğer gelişimsel gerilemeler.
- Yaşlarına uygun olmayan cinsel eylemleri bilme ve onlara ilgi gösterme
- Belirli insanlardan, yerlerden veya eylemlerden ya da saldırıya uğramaktan korkma.
- Bebek gibi davranma (yatağı ıslatma vb.)
- Aniden okula gitmeyi reddetme.
- Özel bölgelerine çok fazla dokunma.
- Aile ve arkadaşlardan uzaklaşma veya içine kapanma.
- Yemek yemeyi reddetme veya sürekli yemek yeme isteme.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

10-18 YAŞ

- Depresyon (kronik üzüntü), ağlama veya duygusal hissizlik.
- Kâbuslar (kötü rüyalar) veya uyku sorunları.
- Okulda sorun yaşama veya okuldan uzaklaşma.
- Öfkelenme veya akranlarıyla olan sıkıntıları anlatma, insanlarla kavga etme, kurallara uymama veya yetkililere saygısızlık yapma.
- Aile ve arkadaşlardan uzaklaşma dâhil, kaçınma davranışı gösterme.
- Kendine zarar veren davranışlar (uyuşturucu, alkol, kendini yaralama).
- Okul performansında değişiklikler.
- Sürekli yemek yeme ya da yemek istememe.
- İntihar düşüncesi ve eğilimi.
- İstismar hakkında konuşma, istismarı hatırlama.

Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri, çocuğun yaşı ve gelişim özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Çocukta gözlemlenebilen bazı psikolojik belirtilere de aşağıda yer verilmiştir.

Karışıklık: Çocuklar yaşadıkları durumu anlattıklarında arkadaşlarının ve ailelerinin tepkilerine bağlı olarak karışık duygular yaşayabilirler.

Suçluluk: Çocuklar istismardan kendilerini sorumlu tutarak suçlu hissedebilirler.

Utanç: Kendilerini değersiz hissedebilirler.

Üzüntü: Dünyayı güvenli ve dostane bir yer olarak görmeyi bırakabilirler.

Öfke: Yoğun ve kontrol edilemeyen öfke hissedebilirler.

Çaresizlik: Cinsel istismara maruz kaldıkları dönemde kendilerini çaresiz hissettikleri için gelecekte de cinsel istismara direnemeyeceklerini hissedebilirler.

Depresyon: Üzgün ve mutsuz görünebilirler. Okula, arkadaşlarına ve faaliyetlere olan ilgilerini kaybedebilirler.

ÇOCUKLARIMIZI KORUMAK İÇİN BUNLARI YAPALIM!

- Çocuğunuzun bakımını üstlenen kişinin ne kadar tanıdık ya da güvenilir olduğunu düşünürseniz düşünün; gene de her zaman dikkatli olun. Çocuğunuza sizin yokluğunuzda neler yaptıklarını her zaman bireysel olarak sorun; çocuğunuz o kişinin varlığı nedeniyle korkup gerçekleri anlatamayabilir.
- Çocuğunuzla güvene dayalı ve açık bir iletişim kurun. Kaç yaşında olursa olsun onu tehlikelerden korumak için en önemli etkenlerden biri çocuğunuzla kurduğunuz iletişimdir.
- Küçük yaşlarda özel bölgelerinin isimlerini doğru şekilde öğretin; başka isimler kullanmayın. (Mayo giydiğinde altında kalan tüm bölgeler özel bölgeleridir.)

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

•**Bedeninin ona özel olduğunu ve o istemediği sürece kimsenin dokunamayacağını öğretin.** İstemediği kişileri öpmeye, dokunmaya zorlamayın. Sizin olmadığınız ortamlarda kendisini kötü hissettiren bir dokunuş hissettiğinde tepki göstermesini öğretin (Bağır ve uzaklaş yöntemi).

•**Özeline saygı gösterin.** (Tuvalet, banyo vb. yerlerde sizi çıplak görmesi ya da çocuğun çıplak olarak dolaştırılması başkalarının da bunu yapmasının normal olduğunu düşünmesine neden olur.) Özelinizle ilgili sınır çizin ve onun da özeli ile ilgili sınır çizmesine izin verin.

•**İyi sınırlar ile kötü sınırlar arasındaki farkı öğretin.** Ne olursa olsun size her şeyi anlatabileceğini ve güvenebileceğini bilsin. Nelere izin vermediğinizi ve neden vermediğinizi anlatın. Güven zincirinizdeki güvenebileceği kişilerin kim olduğunu bilsin.

•**Tüm bunları sakın bir şekilde ve güven veren mesajlarla yapın.** Onun ürkek ve şüpheli değil; dikkatli ve uyanık olmasını sağlayın.

Cinsel istismara maruz kaldığını düşündüğünüz bir çocuğa nasıl yaklaşmalısınız?

- Çocuğa bu konuda yardımcı olacağınıza dair telkinlerde bulunun. Sonrasında hemen yardımcı olabilecek kimselerle temasa geçin. Çocuğun cinsel istismarı suçtur ve cezai yaptırımı vardır.
- Çocukla sorguya çeker gibi konuşmayın. Ne, ne zaman ve kim olduğunu sorabilirsiniz ama bu olayın neden olduğunu sormayın.
- Çocuğa kızmayın. Çocuğa, yanlış bir şey yaptığı duygusunu sakın yaşatmayın
- Çocuğa size anlatmakla doğru bir şey yaptığını söyleyin ve size güvendiği için teşekkür

Cinsel istismar suçu, çocuklarla yakın ilişkisi olan veya çocuğa yabancı herhangi bir yetişkin tarafından işlenebilir. Ayrıca bir çocuk da başka bir çocuğu bilerek ya da bilmeden cinsel istismara maruz bırakabilir. Hiçbir durumda bir çocuk, uğradığı cinsel istismardan sorumlu tutulamaz.

KAYNAKÇA

- Dünya Sağlık Örgütü Çocuk İstismarını Önleme Hakkında İstişare Raporu, Geneva, 2931 Mart 1999, Syf. 13-17.

-İstismar İle Mücadele Rehber Kitapçığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

OKAN EĞİTİM KURUMLARI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİRİMİ

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE